

بسم الله الرحمن الرحيم

نکات کلیدی و تفسیری جزء اول قرآن کریم

فراز اول: ذَالِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ (۲) الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (۳) وَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ وَ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (۴) - بقره

تنها متقین هستند که از قرآن بهره می برند

در آیه دوم سوره بقره، خداوند متعال قرآن را مایه هدایت متقین معرفی می کند ذَالِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ با اینکه این کتاب برای هدایت تمام انسانها نازل شده است (۳)؛ اما چون تنها متقین هستند که به رهنمودهای آن گوش می دهند و از آن بهره می برند؛ پس صحیح آن است که بگوییم: قرآن تنها همین گروه را هدایت می کند (۴) و دیگران چون گوش و چشم به روی قرآن بسته اند، بهره ای از هدایتگری آن نمی برند و حتی در مواردی زبان هم می بینند (۵).

پنج ویژگی نجات بخش در متقین

آنچه باعث می شود تا متقین از قرآن بهره مند شوند پنج خصلت است که آنها با تکیه بر فطرت پاک خدای صاحب آن شده اند (۶) آن پنج خصلت عبارتند از: به نادیدنی هایی که وحی از آن خبر می دهد ایمان دارند (يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ)، داشتن ارتباط با خدا (يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ)، بی هیچ چشمداشتی از هر آنچه که خدا روزی آنها کرده است به دیگران انفاق می کنند (مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ)، به آنچه که بر تو و پیامبران پیش از تو وحی کردیم ایمان دارند (يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ) و به جهان پس از مرگ، ایمان دارند و هرگز آن را فراموش نمی کنند (۷) (بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ)

فراز دوم: وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ (۴۵) - بقره

با اینکه این کتاب برای هدایت تمام انسانها نازل شده است (۳)؛ اما چون تنها متقین هستند که به رهنمودهای آن گوش می دهند و از آن بهره می برند؛ پس صحیح آن است که بگوییم: قرآن تنها همین گروه را هدایت می کند (۴) و دیگران چون گوش و چشم به روی قرآن بسته اند، بهره ای از هدایتگری آن نمی برند و حتی در مواردی زبان هم می بینند

در سختی ها و مشکلات زندگی از صبر و نماز مدد بگیرید

استعانت یعنی کمک خواستن و این وقتی است که انسان به تنهایی نتواند مشکلی را که پیش آمده بر وفق مصلحت خود برطرف سازد. خداوند متعال فرمود: اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ؛ در سختی ها و مشکلات خود از صبر و نماز کمک بگیرید که این دو، بهترین وسیله برای پیروزیند؛ چون صبر در هر بلا و حادثه عظیمی آن را کوچک و ناچیز ساخته و نماز هم که توجه به خدا و پناه بردن به اوست، روح ایمان را زنده می سازد و به آدمی می فهماند که به جایی تکیه زده که ویران شدنی و از هم گسستنی نیست (۸).

در برخی روایات، روزه به عنوان مصداقی برای صبر معرفی شده است که افراد می توانند برای پیروزی بر مشکلات خود از آن کمک بگیرند (۹).

فراز سوم: أ فتؤمنون ببعض الكتاب و تكفرون ببعض فما جزاء من يفعل ذلك منكم إلا خزي في الحياة الدنيا و يوم القيامة يردون إلى أشد العذاب و ما الله بغافل عما تعملون (۸۵- بقره)

برخورد گزینشی با دین محکوم است

خداوند متعال در این آیه با ذکر نمونه ای از برخورد گزینشی با دین، این عمل را به شدت محکوم کرده و آن را موجب خفت دنیا و عذاب آخرت معرفی می کند.

در این مثال، عده ای مورد عتاب الهی قرار می گیرند که مردم بی گناه را می کشتند و از خانه و کاشانه شان آواره می کردند و توجهی به دستور دین در حرام بودن این کار نداشتند در عوض فدیة دادن و آزاد کردن اسیرانشان که این هم دستور دین است را چون به نفعشان بود تمام و کمال قبول داشتند و به آن عمل می کردند. قرآن کریم با بیان این نمونه به تمام کسانی که ملاک عمل کردنشان به دین، خواهش ها و خوشایندهای نفسانی آنهاست هشدار داده و ضمن منع آنها از چنین برخورد سلیقه ای با دین، همگان را از عواقب دنیایی و عذاب اخروی آن بر حذر می دارد.

در سختی ها و مشکلات خود از صبر و نماز کمک بگیرید که این دو، بهترین وسیله برای پیروزیند؛ چون صبر در هر بلا و حادثه عظیمی آن را کوچک و ناچیز ساخته و نماز هم که توجه به خدا و پناه بردن به اوست، روح ایمان را زنده می سازد و به آدمی می فهماند که به جایی تکیه زده که ویران شدنی و از هم گسستنی نیست

به تعبیر دیگر اثر ایمان و تسلیم، آنجا ظاهر می شود که قانونی بر ضد منافع شخصی انسان باشد و آن را محترم بشمارد و گرنه عمل به دستورات الهی در آنجا که حاف منافع انسان است، نه افتخار است و نه نشانه ایمان و لذا همیشه می توان از این طریق، مؤمنان را از منافقان شناخت؛ مؤمنان در برابر همه قوانین الهی تسلیمند و منافقان طرفدار تبعیض (۱۰).

متأسفانه کم نیستند کسانی که از مجموع بایدها و نبایدهای دین، تنها بخشی را قبول داشته و به آن عمل می کنند که نفعی به حال دنیایشان داشته باشد؛ روزه را می گیرد چون به رژیم و تناسب اندام او کمک شایانی می کند ولی حجاب را قبول یا چندان توجهی به آن ندارد زیرا مانع از جلوه گری او در کوی و برزن است.

در فرهنگ قرآن، انسان سعادت مند کسی است که تمام بایدها و نبایدهای دین را به چشم نسخه ای شفا بخش از یک پزشک زبردست می بیند که عمل دقیق و کامل به آن، ضامن سلامت اوست.

فراز چهارم: و من أظلم ممن منع مساجد الله أن يذكر فيها اسمه و سعی في خرابها أولئك ما كان لهم أن يدخلوها إلا خائفين لهم في الدنيا خزي و لهم في الآخرة عذاب عظیم (۱۱۴- بقره)

در فارسی، سفیه به کسی گفته می شود که بی عقل، کم خرد، ساده لوح، کودن یا همان احمق باشد. این معنا در عرف جامعه به کسی اطلاق می شود که در مناسبات اجتماعی خود بسیار ضعیف تر از دیگران بوده یا به طور کلی از انجام آن ناتوان باشد؛ اما در فرهنگ قرآن، بی عقل کسی است که از کیش ابراهیم علیه السلام که همان آیین توحید و خداپرستی است روی برگرداند

وای بر آنان که مساجد را خراب می کنند

در این آیه شریفه، کسانی که نمی گذارند در خانه های خدا، نام او یاد شود و همتشان را صرف تخریب مساجد می کنند جزء ستمکارترین افراد شمرده شده اند. بر اساس شأن نزولی که برای آیه گفته شده (۱۱)، منظور از تخریب مسجد، ویران کردن آن با کلنگ و سایر ابزارهای تخریب و انهدام است؛ درست مانند کاری که آل سعود و آل خلیفه با مساجد بحرین کردند و یا همانند جنایتی که مزدوران آنها در مورد مسجد و بارگاه سامراء روا داشتند.

سپس می فرماید: مسلمانان و موحدان جهان باید آن چنان محکم بایستند که دست این ستمگران از این اماکن مقدس کوتاه گردد و احدی از آنان نتوانند آشکارا و بدون ترس و وحشت وارد این مکانهای مقدس شوند.

مرحوم طبرسی در تفسیر این آیه چنین گزارش می دهد: مشرکان مکه نیز با منع پیامبر اسلام ص و مسلمانان از زیارت خانه خدا عملاً به سوی خرابی این بنای الهی گام برمی داشتند. (۱۲) بر این اساس می توان گفت کسانی که با متروک گذاشتن مسجد به نوعی باعث تخریب آن می شوند نیز گرفتار خواری دنیا و عذاب شدید آخرت خواهند شد.

فراز پنجم: وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلاَّ مَن سَفِهَ نَفْسَهُ (۱۳۰- بقره)

هر کس به هر اندازه که از این جاده دین، خارج شود به همان اندازه بی عقل است و احمق. در این معادله قرآنی، میزان بهره هوشی یا نوع مدرک تحصیلی کاملاً هیچ نقشی ندارد؛ بلکه شاخص بهره عقلی میزان عبودیت است و بس

احمق کیست؟

در فارسی، سفیه به کسی گفته می شود که بی عقل، کم خرد، ساده لوح، کودن یا همان احمق باشد. این معنا در عرف جامعه به کسی اطلاق می شود که در مناسبات اجتماعی خود بسیار ضعیف تر از دیگران بوده یا به طور کلی از انجام آن ناتوان باشد؛ اما در فرهنگ قرآن، بی عقل کسی است که از کیش ابراهیم علیه السلام که همان آیین توحید و خداپرستی است روی برگرداند.

قرآن کریم اعراض از صراط مستقیم و دین را حماقت محض می داند؛ دینی که در هر عصری تعریف خاص خودش را دارد. هر چند محورهای اصلی دین همیشه ثابتند و بی تغییر؛ اما فروعاتی هم هستند که بسته به شرایط مردم و زمان، متغیرند؛ بنابراین منظور از دین در زمان کنونی همان است که خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله آن را تعلیم کرد و امامان معصوم علیهم السلام پس از او آن را تبلیغ و ترویج دادند.

بر این اساس، هر کس به هر اندازه که از این جاده دین، خارج شود به همان اندازه بی عقل است و احمق. در این معادله قرآنی، میزان بهره هوشی یا نوع مدرک تحصیلی کاملاً هیچ نقشی ندارد؛ بلکه شاخص بهره عقلی میزان عبودیت است و بس.

با این تحلیل، وضعیت آن کشیش قرآن سوز و آنان که دست به قلم بردند و کاریکاتورها کشیدند و نیز به ظاهر فرهیختگانی که با شریعت بیگانه اند کاملاً روشن می شود؛ چرا که ارزش انسان به عقل اوست و اینها از عقل بهره ای ندارند.

از امام صادق علیه السلام پرسیدند: عقل چیست؟ فرمود: مَا عُبِدَ بِهِ الرَّحْمَنُ وَ اُكْتُسِبَ بِهِ الْجَنَانُ؛ آن چیزی است که خداوند رحمان با آن عبادت می شود و بهشت با آن به دست می آید (۱۳).

پی نوشت:

(۱) آیه ۱۸۵ سوره بقره

(۲) امام باقر علیه السلام فرمود: لِكُلِّ شَيْءٍ رَّبِيعٌ وَ رَّبِيعُ الْقُرْآنِ شَهْرُ رَمَضَانَ؛ برای هر چیزی بهاری است و بهار قرآن ماه رمضان است. الکافی ج ۲ ص ۶۳۰

(۳) شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ « آیه ۱۸۵ سوره بقره

(۴) مجمع البیان ج ۱ ص ۱۱۸

(۵) وَ لَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا « آیه ۸۲ سوره اسراء

(۶) المیزان ج ۱ ص ۴۵

(۷) همان ص ۴۶

(۸) همان ص ۱۵۲

(۹) الکافی ج ۴ ص ۶۳

(۱۰) تفسیر نمونه ج ۱ ص ۳۳۲

(۱۱) اسباب نزول القرآن (واحدی)، ص ۳۹

(۱۲) مجمع البیان ج ۱ ص ۳۶۱

(۱۳) الکافی ج ۱ ص ۱۱

پایگاه اطلاع رسانی هیات رزمندگان اسلام

معاونت فرهنگی تربیتی

مرکز آموزش های غیرحضورى حوزه های علمیه خواهران

<http://vufarhangi.whc.ir/>